

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 74/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunto

Lausunnonantaja pitää hallituksen esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina, erityisesti siltä osin kuin kotoutumisen painopistettä vahvistetaan työllistymisen, kielitaidon ja työelämään kiinnittymisen suuntaan. On perusteltua, että kotoutumiskoulutus nähdään aiempaa selkeämmin työllisyyttä edistävänä palveluna ja että koulutus järjestetään johdonmukaisesti osana työvoimakoulutusta. Työelämälähtöisyys, kielitaidon kehittäminen ja sujuvampi siirtyminen työmarkkinoille ovat keskeisiä onnistuneen kotoutumisen edellytyksiä.

Myönteisenä pidämme myös kotoutumiskoulutuksen rahoituksen selkeyttämistä. Yhtenäisempi ja ennakoitavampi rahoitusmalli voi helpottaa palveluiden järjestämistä ja mahdollistaa pitkäjänteisemmän toiminnan kehittämisen. Vakaa toimintaympäristö on keskeinen edellytys kotoutumiskoulutuksen laadun ja vaikuttavuuden turvaamiselle sekä koulutuksen järjestäjien että koulutukseen osallistuvien näkökulmasta.

Kotoutumissuunnitelman selkeyttämistä ja alkuvaiheen palveluprosessin yksinkertaistamista voidaan pitää lähtökohtaisesti myönteisinä uudistuksina. Hallinnollisesti raskaita ja päällekkäisiä prosesseja on perusteltua keventää. Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, ettei alkukartoituksen merkitys heikkene hallinnollisen keventämisen seurauksena.

Laadukas alkukartoitus on kotoutumisprosessin kannalta keskeinen vaihe. Sen avulla voidaan tunnistaa asiakkaan koulutustausta, osaaminen, kielitaito, työkyky sekä oppimisen ja tuen tarpeet jo prosessin alkuvaiheessa. Alkukartoituksen pohjalta laadittu tarkoituksenmukainen kotoutumissuunnitelma mahdollistaa ohjautumisen yksilön tilanteeseen parhaiten soveltuviin palveluihin. Tämä on myös taloudellisesti perusteltua: oikein kohdennetut palvelut vähentävät riskiä epätarkoituksenmukaisiin palvelupolkuihin, palveluiden katkeamiseen ja pitkittyneeseen työttömyyteen sekä tukevat nopeampaa työllistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Lausunnonantaja suhtautuu huolestuneesti siihen, että kotoutumiseen ja sitä tukeviin palveluihin kohdistetaan merkittäviä säästöjä. Kotoutumisen alkuvaihe on ratkaiseva koko myöhemmän integraatioprosessin kannalta. Mikäli alkuvaiheen koulutus- ja ohjauspalvelut jäävät riittämättömiksi, seuraukset näkyvät usein myöhemmin heikompana kielitaitona, koulutuspolkujen katkeamisena, pitkittyneenä työttömyytenä sekä lisääntyneenä sosiaali- ja terveystalouden tarpeena.

Kotoutumiseen panostamista tulisi kokonaisuutena tarkastella investointina. Riittävät ja oikein ajoitetut alkuvaiheen palvelut parantavat merkittävästi maahan muuttaneiden henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä, opiskella ja osallistua yhteiskuntaan. Epäonnistuneen kotoutumisen korjaaminen myöhemmässä vaiheessa muodostuu yhteiskunnalle sekä suorien että välillisten kustannusten kautta huomattavasti kalliimmaksi kuin riittävä panostaminen kotoutumisen alkuvaiheisiin.

Yksityisten kotoutumiskoulutuksen järjestäjien näkökulmasta on tärkeää, että palvelujärjestelmä säilyy aidosti monituottajamalliin perustuvana ja mahdollistaa kilpailun palveluiden laadulla ja vaikuttavuudella. Yksityiset toimijat ovat kehittäneet joustavia, työelämälähtöisiä ja nopeasti muuttuviin tarpeisiin reagoivia koulutusratkaisuja, joilla on ollut merkittävä rooli kotoutumisen edistämisessä eri puolilla Suomea.

Pidämme myönteisenä sitä, että kotoutumiskoulutuksen yhteyttä työelämään ja työllistymiseen vahvistetaan edelleen. Työnantajayhteistyö, työpaikoilla tapahtuva oppiminen sekä käytännön työelämätaitojen kehittäminen ovat keskeisiä tekijöitä kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuuden kannalta, erityisesti tilanteessa, jossa Suomi tarvitsee yhä enemmän kansainvälistä työvoimaa.

Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että hankinta- ja kilpailutusmallit tukevat laadukkaita ja erikoistuneita toimijoita myös jatkossa. Liiallisesti hintaa painottavat kilpailutusmallit voivat pitkällä aikavälillä heikentää koulutuksen laatua, kaventaa palveluntuottajien kenttää ja heikentää palveluiden vaikuttavuutta.

Myös omatuotantona järjestettävän kotoutumiskoulutuksen vaikutuksia palveluiden laatuun ja vaikuttavuuteen on syytä arvioida huolellisesti. Kuntien ja oppilaitosten toimintaa ohjaavat taloudelliset reunaehdot ja olemassa oleva kustannusrakenne, mikä säästöpainneiden kasvaessa voi heijastua koulutuksen resursointiin. Tämä voi ilmetä esimerkiksi ryhmäkokojen kasvuna, yksilöllisen ohjauksen vähenemisenä tai haasteina rekrytoida riittävästi pätevää ja kokenutta opetushenkilöstöä erityisesti alueilla, joilla osaaajapula on jo ennestään merkittävä.

Lisäksi koulutusjärjestelmän rahoitusmallit voivat joissain tilanteissa ohjata siihen, että opiskelijoiden koulutuspolkuja jatketaan eri koulutusmuodoissa pidempään kuin se on kotoutumisen ja työllistymisen näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa, että kotoutumiskoulutuksen ensisijaisena tavoitteena säilyy kielitaidon, työelämävalmiuksien ja työllistymisen tehokas edistäminen asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Palveluiden vaikuttavuutta tulisi arvioida erityisesti asiakkaiden etenemisen, työllistymisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmasta.

Kokonaisuutena lausunnonantaja korostaa, että kotoutumisen uudistamista tulee toteuttaa pitkäjänteisesti ja vaikuttavuus edellä. Työllistymisen ja kielitaidon vahvistaminen ovat oikeansuuntaisia tavoitteita, mutta niiden saavuttaminen edellyttää riittäviä resursseja, toimivaa palveluohjausta sekä laadukkaita kotoutumispalveluita erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa.

Lausunnonantajan keskeiset huomiot ja suositukset sivistysvaliokunnalle

- 1. Kotoutumiskoulutuksen ja alkukartoituksen alkuvaiheeseen kohdistuvia resursseja ei tule heikentää.**
Laadukas alkukartoitus ja riittävästi resursoitu alkuvaiheen koulutus ovat edellytys vaikuttaville koulutus- ja työllistymispoluille sekä koulutukselliselle yhdenvertaisuudelle.
- 2. Kotoutumiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta tulee arvioida ensisijaisesti oppimisen ja työllistymisen näkökulmasta.**
Rahoitus- ja kilpailutusratkaisujen tulee tukea pedagogista laatua, eriyttämistä ja yksilöllistä ohjausta, jotka ovat keskeisiä aikuisten oppimisen edellytyksiä.
- 3. Monituottajamallin ja laadullisen kilpailun edellytykset tulee turvata myös jatkossa.**
Kotoutumispalvelujärjestelmän vaikuttavuus edellyttää, että sekä julkiset että yksityiset koulutuksen järjestäjät voivat osallistua palveluiden tuottamiseen tasapuolisin ehdoin.

Minna Lindholm-Lähde, toimitusjohtaja, Spring House Oy

Kristel Kivisik, johtaja, maahanmuuttaneiden palvelut, Spring House Oy